

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sosiaaliturvan
muutoksenhakulautakunnasta annetun lain muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annettua lakia.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta ehdotetaan jaettavaksi kahteen osastoon, joita johtaisivat päätoimiset puheenjohtajat. Viisijäsenisessä ratkaisukokoonpanossa käsiteltävien asioiden määrää ehdotetaan supistettavan. Uutena menettelynä otettaisiin käyttöön yhden tuomarin kokoonpano, jossa muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja tai vara-

puheenjohtaja ratkaisisi esittelystä yksinkertaisia asioita. Muutoksenhakulautakunnan notaarit voisivat esitellä yksinkertaisia valitusasioita. Ehdotettujen muutosten tavoitteena on sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan käsittelyaikojen lyhentäminen ja siten muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantaminen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2008.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1. Nykytila ja ehdotetut muutokset	3
1.1. Johdanto	3
1.2. Valitusasioiden määrä ja käsittelyajat.....	3
1.3. Muutoksenhakulautakunnan sisäisten menettelytapojen kehittäminen ...	5
1.4. Ratkaisukokoonpanot ja hallinnolliset järjestelyt sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa	6
1.5. Mahdollisuus vähentää muutoksenhakulautakunnan käsiteltäväksi tulevia asioita.....	8
2. Vaikutukset	9
3. Asian valmistelu	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	10
1. Lakiehdotuksen perustelut	10
2. Voimaantulo	11
3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	11
LAKIEHDOTUS.....	12
sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain muuttamisesta	12
LIITE	15
RINNAKKAISTEKSTI.....	15
sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain muuttamisesta	15

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Johdanto

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva lakisääteinen lautakuntatyypinen muutoksenhakuelin. Muutoksenhakulautakunnan toiminnasta säädetään sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetussa laissa (1299/2006). Muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena valtaosassa niistä Kansaneläkelaitoksen tekemistä päätöksistä, joihin haetaan valittamalla muutosta. Lautakunnan päätöksistä voi valittaa edelleen vakuutusoi-keuteen.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaa koskeva laki perustuu toimeentuloturvan muutoksenhakukomitean tekemiin ehdotuksiin (KM 2001:9). Komitea tarkasteli toimeentuloturvan muutoksenhakujärjestelmää kokonaisuutena, johon kuuluivat muutoksenhaun eri vaiheet. Jo komitean toimeksiannossa todettiin, että toimeentuloturva-asioita koskevien valitusten suuren määrän vuoksi ja erityisen asiantuntemuksen turvaamiseksi lautakuntajärjestelmä on tarkoituksenmukais- ta säilyttää. Komitea katsoi, että tarkastuslau- takunnan ja Kansaneläkelaitoksen aluekes- kuksien yhteydessä toimivien sosiaalivakuu- tuslautakuntien yhdistämisellä yhdeksi valta- kunnalliseksi muutoksenhakulautakunnaksi olisi useita etuja. Valitusten ratkaisukäytäntö ja menettelytavat asioiden käsittelyssä olisi- vat yhdenmukaisia. Ensimmäisenä valitusas- teena Kansaneläkelaitoksen päätöksistä olisi muutoksenhakulautakunta ja toisena asteena toimeentuloturva-asioita käsittelevä tuomio- istuin eli vakuutus oikeus.

Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakueli- menä toimineen tarkastuslautakunnan orga- nisaatio ja nimi muutettiin vuoden 2007 alus- ta sosiaaliturvan muutoksenhakulautakun- naksi. Muutostarpeet ilmenevät hallituksen esityksestä laiksi sosiaaliturvan muutoksen- hakulautakunnasta ja eräiden siihen liittyvien

lakien muuttamisesta (HE 167/2006 vp). Lautakunnan tehtäviä lisättiin siirtämällä sille viiden lakkautetun sosiaalivakuutuslautakun- nan tehtävät vuoden 2007 alusta. Lisäksi so- siaaliturvan muutoksenhakulautakunta sai oikeuden ratkaista Kansaneläkelaitoksen pää- töksistä tehtyjä poistohakemuksia.

Organisaatiouudistuksen yhteydessä ei puututtu Kansaneläkelaitoksen tekemien pää- tösten käsittelyn prosessuaaliseen menette- lyyn. Laissa on edelleen voimassa itse- oikaisujärjestelmä. Jos henkilö on tyytymä- tön Kansaneläkelaitoksen päätökseen, hänen valituksensa ohjataan muutoksenhakuun Kansaneläkelaitoksen kautta. Myös sosiaali- turvan muutoksenhakulautakunnan päätök- sestä tehty valitus ohjataan Kansaneläkelai- toksen kautta. Näin varmistetaan, että henki- lö saisi niin pian kuin mahdollista oikean päätöksen hänelle laissa tarkoitettusta etuu- desta. Tätä järjestelmää täydentää etuuslaki- en säännös (esimerkiksi kansaneläkelain 82 §), jonka mukaan Kansaneläkelaitos voi aina uuden selvityksen ilmitultua ottaa asian uudelleen tutkittavaksi, jos kyseessä on evä- tyn edun myöntäminen tai myönnetyn edun lisääminen. Tällöin Kansaneläkelaitos voi ai- kaisemman lainvoimaisen päätöksen estä- mättä myöntää evätyn edun tai myöntää edun aikaisempaa suurempana. Sama koskee so- siaaliturvan muutoksenhakulautakuntaa ja vakuutus oikeutta.

Organisaatiouudistuksen yhteydessä sosi- aaliturvan muutoksenhakulautakunnan toi- mikautta koskevaa sääntelyä tarkennettiin ja toimikautta pidennettiin neljästä viiteen vuo- teen. Toimikausi on nykyään yhdenmukainen muiden sosiaalivakuutusjärjestelmään kuu- luvien lautakuntien kanssa. Nykyisen muu- toksenhakulautakunnan toimikausi päättyy 31.12.2008.

1.2. Valitusasioiden määrä ja käsittelyajat

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnas- sa käsitellään valitusasioita seuraavien laki- en nojalla: kansaneläkelaki (347/1956), sai-

rausvakuutuslaki (1224/2004), perhe-eläkelaki (38/1969), laki lapsen hoitotuesta (444/1969), vammaistukilaki (124/1988), asumistukilaki (408/1975), rintamasotilaseläkelaki (119/1977), laki ulkomaille maksettavasta rintamalisästä (988/1988), eläkkeensaajien asumistukilaki (591/1978), laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005), lapsilisälaki (796/1992), äitiysavustuslaki (477/1993), sotilasavustuslaki (781/1993), laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta (1573/1993), laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996) ja laki maahanmuuttajan erityistuesta (1192/2002) ja laki eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden henkilöiden eläketuesta (39/2005). Edellä mainituista laeista kansaneläkelainsäädäntö on uudistettu vuoden 2008 alusta.

Sosiaaliturvaa koskevien valitusasioiden lukumäärä on kasvanut 2000-luvulla. Erityisesti on noussut työkyvyttömyyseläkettä, vammaisuuksia ja yleistä asumistukea koskevien valitusten määrä. Vuonna 2006 tarkastuslautakuntaan saapui valituksia noin 14 000 kappaletta. Sosiaalivakuutuslautakuntien lakkauttamisen ja Kansaneläkelaitoksen päätöksistä tehtyjen poistohakemusten siirtymisen johdosta sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan saapuvien valitusten lukumäärä kohosi vuonna 2007 noin 21 500 asiaan. Lisäksi sosiaalivakuutuslautakunnista siirtyi keskeneräisinä asioina sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan 3 200 valitusta. Vuonna 2007 muutoksenhakulautakuntaan tuli siten ratkaistavaksi yhteensä noin 24 700 asiaa.

Ratkaistavien asioiden lukumäärän kasvuun varauduttiin vuonna 2007 perustamalla sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan 11 uutta esittelijän virkaa. Lisäksi muutoksenhakulautakuntaan palkattiin uutta toimistohenkilökuntaa siten, että lautakunnan henkilöstöresurssit kasvoivat yhteensä 15 henkilövuodella. Samalla muutoksenhakulautakunnan organisaatiota muutettiin toimivammaksi ja valituksia käsittelevien jaostojen lukumäärää lisättiin neljästä kuuteen. Lautakuntaan nimitettiin myös päätoiminen varapuheenjohtaja. Osa asioista voidaan käsitellä jaostojen kolmijäsenisissä kokoonpanoissa,

millä on pyritty nopeuttamaan valitusasioiden käsittelyä.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta on päätöksenteossaan itsenäinen. Tällä tarkoitetaan, että muutoksenhakulautakunta on lain mukaan sen päätettäväksi tulevien etuus- ja hallintoasioiden ratkaisutoiminnassa itsenäinen. Valtiontalouden eli tulo- ja menoarvion osalta muutoksenhakulautakunta ei ole itsenäinen tilivirasto. Valtion tulo- ja menoarviota koskevien säännösten sekä valtion talousarvion toimeenpanosta annetun asetuksen (1243/1992) 11 §:n mukaan ministeriö vahvistaa muutoksenhakulautakunnalle tulostavoitteet, jossa yhdessä sovitaan lautakunnan käytössä olevilla resursseilla toiminnalle tavoitteet. Muutoksenhakulautakunta on velvollinen tekemään toiminnastaan toimintakertomuksen ja sen tilinpäätös raportoidaan osana sosiaali- ja terveysministeriön tilivirastona tekemää tilinpäätöstä. Muutoksenhakulautakunta vastaa sen käyttöön annetuista varoista. Lisäksi asetuksen 66 i §:n mukaan ministeriö antaa vuosittain lautakunnan toiminnasta toimintakertomuskannanoton. Muutoksenhakulautakunnan tulee sisäisesti järjestää toimintansa siten, että tulossopimuksessa sovitut tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Se ei kuitenkaan voi itse esimerkiksi perustaa uusia pysyviä virkoja, koska virkojen perustaminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön toimivaltaan. Muutoksenhakulautakunta vastaa sille annettujen resurssien toimeenpanosta. Järjestelmä mahdollistaa kuitenkin, että se muutoinkin kuin tulosneuvottelujen yhteydessä raportoisi ministeriölle toiminnan vaikeuksista. Ministeriön tehtävänä on valvoa valtion varojen käyttöä tarkoituksenmukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö tekee sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan kanssa tulossopimuksen, jossa tulostavoitteet valitusasioiden käsittelyajan osalta asetetaan vuosittain. Keskimääräinen valitusten käsittelyaika vuonna 2007 oli 13 kuukautta, kun se edellisenä vuonna oli tarkastuslautakunnassa 11 kuukautta.

Kansalaisten oikeusturvan kannalta muutoksenhakulautakunnan nykyinen keskimääräinen 13 kuukauden käsittelyaika ei ole kohutuullinen. Tästä syystä sosiaali- ja terveysministeriö on sosiaaliturvan muutoksenhaku-

lautakunnan kanssa käydyissä vuosia 2008—2011 koskeissa tulossopimusneuvotteluissa kiinnittänyt erityistä huomiota valitusten käsittelyaikojen lyhentämiseen ja muutoksenhakulautakunnan työskentelytapojen kehittämiseen. Tulossopimuksessa on vuodelle 2008 asetettu keskimääräiseksi käsittelyaikavoitteenksi 11 kuukautta. Tulossopimuskauden lopussa vuonna 2011 keskimääräisen käsittelyajan tulisi olla kuusi kuukautta. Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa näiden tulostavoitteiden toteutumista säännöllisesti neljästi vuodessa.

Suomen perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Perustuslaki asettaa vaatimuksia lainkäyttöasioiden käsittelyssä noudatettavalle menettelylle toimeentuloturva-asioissa samoin kuin muissakin hallintolainkäyttöasioissa. Yksi keskeisistä vaatimuksista on asian ratkaiseminen viivytyksettä tuomioistuimessa tai riippumattomassa lainkäyttöelimestä. Lakisääteisessä sosiaaliturvassa korostuu käytännön kiireellisyys, sillä niissä on kysymys ihmisen perustuslain 19 §:n 2 momentin mukaisesta perustoimeentulon turvasta. Valitusten käsittelyn viivästyminen voi muodostaa ongelman Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa ja perustuslain 21 §:ssä asetettujen käsittelyn kohtuullista kestoa koskevien edellytysten kannalta. Tuomioistuinten toiminnan joutuisuus on näissä perustoimeentuloturva koskevilla asioilla yksilön oikeusturvan kannalta erityisen tärkeää.

Kysymys sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan käsittelemien asioiden valitusaikojen pituudesta on noussut esiin myös eduskunnan kirjallisissa kysymyksissä ja eduskunnan oikeusasiamiehen sekä valtioneuvoston oikeuskanslerin kannanotoissa. Myös Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ovat tehneet sosiaali- ja terveysministeriölle ehdotuksen sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toiminnan kehittämisestä. Käsitellessään hallituksen esitystä laiksi sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 167/2006) myös Eduskunnan Sosiaali- ja terveysvaliokunta edellytti mietinnössään

(34/2006 vp), että uudistuksen toteutumista on seurattava ja mikäli käsittelyajat eivät lyhene tavoitteiden mukaisesti, on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin. Myös hallitusohjelma edellyttää, että sosiaaliturvaa selkeytetään.

1.3. Muutoksenhakulautakunnan sisäisten menettelytapojen kehittäminen

Samaan aikaan tämän hallituksen esityksen valmistelun kanssa sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan kanssa tulossopimukseen liittyen etsinyt hyviä käytäntöjä ja kartoittanut keinoja lyhentää käsittelyaikoja muutoksenhakulautakunnan sisäisiä menettelytapoja kehittämällä. Tarkoituksenmukaista on, että muutoksenhakulautakunnan sisäisillä toimenpiteillä pyritään nopeuttamaan asioiden käsittelyä, siten kuin muutoksenhakulautakunta työjärjestyksessään päättää. Esimerkiksi vakuutus-oikeudessa ja suurimmissa hallinto-oikeuksissa on käytössä erilaisia käsittelytehostavia menettelytapoja.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tietoinen muutoksenhakulautakunnan voimavarojen lisätarpeesta. Etuuslakeja koskevien lainmuutosten yhteydessä ei aina ole riittävästi otettu huomioon lainmuutosten vaikutuksia valitusten määrään. Tämän vuoksi muutoksenhakulautakunta on kehyspäätöksessä 13.3.2008 saanut vuosille 2009—2011 vuosittain 300 000 euroa lisähenkilöstön palkkaamiseen ruuhkan purkamiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi. Tämän lisäksi II lisätalousarviossa on esitetty 150 000 euroa kuluvalle vuodelle muutoksenhakulautakunnan ruuhkan purkamiseen. Tämä raha olisi käytettävissä 1.7.2008.

Muutoksenhakujärjestelmässä on kysymys ensimmäisen asteen päätöksenteon uskottavuudesta ja luotettavuudesta. Tätä luottamusta ei voida rakentaa pelkästään muutoksenhakujärjestelmää kehittämällä. Laissa on muutoksenhakujärjestelmään liitetty perustoimeentuloturvan luonteesta johtuen niin sanottu itseoikaisujärjestelmä. Tämä tarkoittaa, että valitusasiat saapuvat muutoksenhakulautakuntaan vasta sen jälkeen, kun valitus on jätetty Kansaneläkelaitoksen toimistoon ja Kansaneläkelaitos on tutkinut edellytykset it-

seoikaisulle. Kansaneläkelaitoksen tulee oikaista päätöksensä, jos se hyväksyy kaikki valituksessa esitetyt vaatimukset. Mikäli se ei hyväksy kaikkia valituksessa esitettyjä vaatimuksia, sen on siirrettävä valitus, oma lausuntonsa sekä valitusasiaan liittyvät asiakirjat muutoksenhakulautakuntaan. Samassa yhteydessä Kansaneläkelaitos toimittaa lausuntonsa tiedoksi myös valittajalle.

Tämän esityksen valmistelun yhteydessä sosiaali- ja terveysministeriö pyysi Kansaneläkelaitokselta selvitystä laitoksen muutoksenhakukäytännöistä. Saadun selvityksen mukaan Kansaneläkelaitoksen antamien itseoikaisupäätösten lukumääriä ei ole tilastoitu etuuskohtaisesti, joten kaikkien etuuksien osalta itseoikaisujen lukumäärä ei ole käytävissä. Itseoikaisupäätösten etuuskohtaiset lukumäärät ovat kuitenkin alle yhden prosentin luokkaa kaikista ratkaistuista hakemuksista. Esimerkiksi vuonna 2007 ratkaistiin yhteensä noin 378 000 yleistä asumistukea koskevaa asiaa ja itseoikaisupäätöksiä annettiin 2560 kappaletta. Vammaisetuusasioita (lapsen hoitotuki, vammaistuki, eläkkeensaajien hoitotuki ja ruokavaliokorvaus) ratkaistiin yhteensä noin 111 000 ja itseoikaisuja näissä etuuksissa annettiin 558 kappaletta. Itseoikaisujen syitä ei ole tarkemmin Kelassa tilastoitu.

Muutoksenhakulautakuntien soveltamisissa menettelyissä on ilmennyt valitusten käsitteilyä pidentäviä seikkoja. Osaltaan siihen on vaikuttanut hallintolainkäyttölaki (586/1996), joka koskee myös sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaa ja sen edeltäjää tarkastuslautakuntaa. Perustuslaissa säädetään hyvän hallinnon perusteista ja hallintolainkäyttölain tarkoituksena on varmistaa tämän hyvän hallinnon toteutumista. Lain kirjaimellinen tulkinta saattaa kuitenkin vaikuttaa käsittelyn pitkittymiseen. Hallintolainkäyttölaki on kuitenkin etuuslakien säännöksiin nähden toissijainen.

Kansaneläkelaitoksen myöntämiä etuuksia haetaan henkilökohtaisella hakemuksella. Hakemuksessa vaaditut tiedot ilmenevät etuuslainsäädännöstä ja hakemuksen jättämisessä avustaa tarvittaessa Kansaneläkelaitoksen toimistojen henkilökunta.

Ensimmäisen asteen ja muutoksenhakuasteiden kuulemismenettelystä ei ole selkeää ti-

lastotietoa. Eduskunnan oikeusasiamies on kuitenkin muutoksenhakuasteiden pitkää käsitteilyaikaa koskevaa kantelua koskeneessa ratkaisussaan (1400/4/04) todennut:

”Asianosaisten oikeus toimittaa prosessin aikana lisäselvitystä on sosiaalivakuutukseen liittyvä oikeudenkäynnin erityispiirre. Vastapuolen kuuleminen on luonnollisesti myös tärkeä oikeusturvan tae. Toisaalta on otettava huomioon se, että lisäselvitykset, jotka ovat asian kannalta epäoleellisia taikka saman asian toistoa, eivät velvoita vastapuolen kuulemiseen.”

Eduskunnan oikeusasiamies on ottanut kantaa myös päätösten perustelemiseen ratkaisussaan 2019/4/05:

”Näkemykseni mukaan silloin, kun muutoksenhakuasteissa päädytään perustelujen osalta samaan käsitykseen kuin edellisen asteen ratkaisussa, eikä asiassa ole esitetty uutta selvitystä, jonka merkitys tulisi päätöksessä arvioida, on viittaus ensimmäisen asteen perusteluihin mahdollinen.”

1.4. Ratkaisukokoonpanot ja hallinnolliset järjestelyt sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain valmistelun yhteydessä ei otettu riittävästi huomioon, että muutoksenhakulautakunnassa käsiteltävät asiat vaihtelevat sisällöltään. Sen vuoksi olisi asianmukaista, että asioiden erilaisuus voitaisiin ottaa huomioon muutoksenhakulautakunnan toiminnassa nykyistä paremmin.

Jaostoissa käsiteltäviä asioita olisi periaatteessa mahdollista järjestää myös muutoksenhakulautakunnan työjärjestystä muuttamalla. Jotta muutoksenhakulautakunnan toiminta olisi kansalaisten kannalta läpinäkyvää, laissa säädetään, millaisissa kokoonpanoissa valitukset oikeudesta sosiaaliturva-etuuksiin ratkaistaan. Tällä perusteella esityksessä ehdotetaan jaostojen päätöksentekokokoonpanoja tarkistettavaksi lain tasolla.

Perustuslakivaliokunta on katsonut lausunnoissaan (PeVL 4/1982vp ja PeVL 2/2006vp) oikeusturvan yleensä edellyttävän, että muutoksenhakutuomioistuimet toimivat monijäsenisinä. Monijäsenisen kokoonpanon

voidaan arvioida lisäävän käsiteltävien asioiden monipuolista harkintaa ja siten oikeusturvaa. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että oikeusturvan kannalta on toisaalta merkitystä myös asioiden käsittelyn joutuisuudella. Päätösvaltaisen kokoonpanon keventäminen käsittelyn asianmukaisuutta vaarantamatta mahdollistaa tuomioistuimien voimavarojen oikean kohdentamisen esimerkiksi vaativien ja vähemmän vaativien asioiden käsittelyyn. Tämä osaltaan tehostaa ratkaisutoimintaa niin, että asiat tulevat käsitellyksi perustuslain edellyttämällä tavalla ilman aiheutonta viivästyksiä.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta toimii jakautuneena kuuteen jaostoon. Lisäksi hallinnolliset asiat käsitellään hallintojaostossa, joka voi antaa asian päätoimisen puheenjohtajan päätettäväksi.

Muutoksenhakulautakunnan hallinnon tehostamiseksi ehdotetaan, että lautakunta jaettaisiin kahteen osastoon, joista toista johtaisi päätoiminen puheenjohtaja ja toista päätoiminen varapuheenjohtaja.

Osastojen tehtävistä määrättäisiin muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä. Osastojaolla pyritään lisäämään muutoksenhakulautakunnan mahdollisuutta järjestää työskentelynsä mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Näin myös henkilöstöhallinnon tehtävät jakaantuisivat puheenjohtajien kesken tasaisemmin. Samanlaiset asiat voitaisiin jakaa osastoittain. Tällainen asiaryhmien jakaminen mahdollistaisi erikoistumisen osastolla käsiteltäviin asiaryhmiin. Tämä tehostaisi juttujen käsittelyä ja parantaisi ratkaisujen laatua. Hallintojaoston mahdollisuutta delegoida asioita ehdotetaan laajennettavaksi siten, että asia voidaan antaa myös päätoimiseen varapuheenjohtajan ratkaistavaksi. Lisäksi jäljempänä ehdotetaan tiettyjen asioiden ratkaisemista esittelystä yhden tuomarin kokoonpanossa.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 9 §:ssä säädetään viisijäsenisessä jaostossa ratkaistavista asioista. Näitä asioita ovat voimassa olevan lain mukaan kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke tai eläkkeensaajien hoitotuki, lapsen hoitotuki, vammaistuki, maahanmuuttajan erityistuki, sairausvakuutuslain mukainen päivärahaetus, Kansaneläkelaitoksen kun-

toutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukainen kuntoutusraha, ammatillinen tai lääkinnällinen kuntoutus, sairausvakuutuslain mukainen työterveyshuollon korvaus tai vuosilomakustannuskorvaus ja asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain mukainen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin kuuluminen. Muut kuin edellä mainitut asiat käsitellään kolmijäsenisessä jaostossa.

Esityksessä ehdotetaan, että viisijäsenisessä jaostossa ratkaistavien asioiden määrää supistettaisiin ja asioita siirrettäisiin hallinnollisesti kevyempään kolmijäseniseen jaostoon. Samalla päivitetäisiin viittaukset uudistuneeseen kansaneläke- ja vammaisetuslain säädäntöön. Lainmuutoksen jälkeen viisijäsenisessä jaostossa ratkaistaisiin ainoastaan oikeus edellä mainittuihin etuuksiin ja kuntoutukseen sekä kuuluminen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin. Vammaisetuksien osalta viisijäseninen jaosto ratkaisisi myös etuuden tason. Sairausvakuutuslain mukaisista päivärahaetuksista viisijäsenisessä jaostossa ehdotetaan käsiteltäväksi ainoastaan oikeus sairauspäivärahaan ja osasairauspäivärahaan. Kansaneläkelaitoksen lainvoimaisen päätöksen poistoa ja etuuden takaisinperintää koskevat asiat ratkaistaisiin edelleen viisijäsenisessä jaostossa, jos päätös koskisi viisijäsenisen jaoston toimivaltaan kuuluvaa asiaa.

Lain 9 §:n 2 momentti varmistaa lisäksi, että jos asialla on hakijan toimeentulon tai lain soveltamisen kannalta erityisen suuri merkitys, se voidaan käsitellä viisijäsenisessä kokoonpanossa.

Muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 10 §:ssä säädetään kolmijäsenisestä jaostosta, jossa ratkaistaan ne asiat, joita ei ole erikseen säädetty viisijäsenisen jaoston ratkaistavaksi. Tämä tarkoittaa, että myös viisijäsenisessä kokoonpanossa käsiteltävien etuuksien määrää ja maksamista koskevat asiat käsiteltäisiin kolmijäsenisessä kokoonpanossa. Samoin kolmijäsenisessä kokoonpanossa käsiteltäisiin edelleen päätöksen poistamista koskevat hakemukset silloin, kun päätös koskisi kolmijäsenisen jaoston toimivaltaan kuuluvaa asiaa.

Voimassa olevan lain mukaan kaikki lainkäyttöasiat ratkaistaan sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa joko viisi- tai kol-

mijäsenisessä jaostossa. Valmistelutyön aikana on noussut esiin tarve löytää hallinnollisesti kevyempi menettely sellaisille asioille, joihin ei liity lainkaan tai lähes lainkaan harkintaa. Tällaisia asioita ovat sairausvakuutuslain mukaiset niin sanotut taksapäätökset. Sairausvakuutuslaissa säädetään yksiselitteisesti korvausosuuksista, jotka maksetaan lääkärin ja hammaslääkärin palkkiosta sekä lääkärin ja hammaslääkärin määräämän tutkimuksen ja hoidon kustannuksista. Esityksessä ehdotetaan, että tällaiset asiat ratkaisisi päätoiminen puheenjohtaja, päätoiminen varapuheenjohtaja tai sivutoiminen varapuheenjohtaja esittelystä yhden tuomarin kokoonpanossa. Taksapäätöksistä valitetaan suhteellisen vähän, mutta näidenkin asioiden tarkoituksenmukainen ratkaisumalli edistäisi muutoksenhakulautakunnan työn virtaviivaistamista.

Samoin yhden tuomarin kokoonpanossa ehdotetaan ratkaistavaksi valitusasian tutkimatta jättäminen myöhästymisen vuoksi sekä valituksen raukeaminen valituksen peruuttamisen vuoksi. Vuonna 2007 jätettiin myöhästyneenä tutkimatta 590 valitusasiaa ja valitus raukesi valituksen peruuttamisen perusteella 182 valitusasiassa. Laissa säädettäisiin kuitenkin myös mahdollisuudesta tarvittaessa käsitellä asia kolmijäsenisessä kokoonpanossa.

Muutoksenhakulautakunnan esittelijöillä tulee lain 7 §:n mukaan olla tuomarin virkaan oikeuttava tutkinto. Esityksessä ehdotetaan, että esittelijänä voisi toimia kuitenkin myös muutoksenhakulautakunnan notaari edellyttäen, että hänellä on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto. Hallinto-oikeuksissa notaarit esittelevät merkittävän osan asioista. Hallinto-oikeuslain (430/1999) 10 §:n mukaan hallinto-oikeuden esittelijöitä ovat hallinto-oikeussihteerit ja notaarit. Kelpoisuusvaatimuksena hallinto-oikeuden notaarin virkaan on siihen soveltuva korkeakoulututkinto. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan notaarin tehtävään ei ole erityisiä kelpoisuusvaatimuksia, vaan siihen voidaan ottaa tehtävään soveltuva henkilö.

Tarkemmin notaarien esittelytehtävistä ja esittelijänä toimimisen edellytyksistä tulisi määrätä muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä. Ehdotetun muutoksen tarkoitus

on, että notaarit voisivat esitellä puheenjohtajan ratkaistavaksi säädettyjä asioita, joihin ei sisälly harkintaa ja joiden ratkaisut tehdään hyvinkin kaavamaisesti. Notaarien esittelistä asioista ei kuitenkaan säädettäisi laissa, vaan muutoksenhakulautakunta määräisi niistä tarkemmin työjärjestyksessään. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan johto voisi antaa tehtävän toimia esittelijänä sellaiselle notaarille, joka täyttää edellytykset esittelijänä toimimiseen.

1.5. Mahdollisuus vähentää muutoksenhakulautakunnan käsiteltäviksi tulevia asioita

Sosiaali- ja terveysministeriö pyrki selvittämään tämän esityksen valmistelun yhteydessä, olisiko muutoksenhakulautakunnan valitusten suuren lukumäärän vuoksi tarkoituksenmukaista, että olisi sellaisia asioita, joista valitus ei menisi sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan. Toimeentuloturvan muutoksenhakukomiteassa (KM 2001:9) linjattiin, että ”Muutoksenhakujärjestelmän selkeyden kannalta on merkitystä siltäkin, että valitukset saman toimielimen, esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen, päätöksistä eivät hajaannu moneen erilaiseen muutoksenhakujärjestelmään. Valitusten ohjaaminen yksittäisissä määrältään vähäisissä asiaryhmissä muiden samankaltaisten asioiden muutoksenhausta poikkeavaan muutoksenhakujärjestelmään ei ole tarkoituksenmukaista.” Oikeus kansaneläkelain (568/2007) 3 luvun 12 §:n mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen on kuitenkin asia, joka voi olla saman henkilön osalta vireillä myös työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnassa.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan saapuu vuosittain noin 2 800 työkyvyttömyyseläkettä koskevaa valitusasiaa. Luku on pysynyt kohtuullisen vakaana viime vuodet, poikkeuksena vuosi 2004, jolloin valituksia saapui 3 366 kappaletta. Vuoden 2007 lopussa muutoksenhakulautakunnassa oli vireillä yhteensä 4 062 työkyvyttömyyseläkettä koskevaa valitusta.

Selvityksen mukaan Kansaneläkelaitokseen saapui vuonna 2007 uusia työkyvyttömyyseläkehakemuksia noin 22 000 ja kuntoutus-

tuen jatkohakemuksia noin 12 000. Näistä noin 1 800 tapauksessa Kansaneläkelaitos ja työeläkelaitos päätyivät keskenään ennakoilmoitusmenettelyn seurauksena neuvottelumenettelyyn. Tällä on pyritty varmistamaan, että henkilö saa kokonaiseläketurvaan yhdenmukaisen ratkaisun. Ennakoilmoitus- ja neuvottelumenettely perustuu sosiaali- ja terveysministeriössä vuonna 1980 valmistuneeseen työryhmän esitykseen. Neuvottelumenettelyn seurauksena Kansaneläkelaitoksen ja työeläkelaitoksen ratkaisut jäivät eriäviksi vain noin viidessä prosentissa (52 kpl) neuvottelutapauksista. Ennakoilmoitus- ja neuvottelumenettelymalli toimii pääasiassa hyvin. Useissa tapauksissa eriävä ratkaisu on perusteltu ja harkittu, koska eri työeläkelakien ja kansaneläkelain määritelmät työkyvyttömyydestä poikkeavat jonkin verran toisistaan.

Neuvottelumenettely ei koske sellaisia tapauksia, joissa työeläkettä ei ole kertynyt lainkaan tai työeläkkeen määrä on vähintään noin 1 100 euroa kuukaudessa. Näistä jälkimmäiset tapaukset ratkaistaan yksinomaan työeläkejärjestelmässä.

Tavoitteena muutoksenhaun siirtämisessä työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaan myös kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkeoikeutta koskevissa asioissa olisi saman ihmisen työkyvyttömyyseläkettä koskevan muutoksenhaun yhdenmukaistuminen ja tehostaminen.

Menettely ei poistaisi Kansaneläkelaitokselta oikeutta edelleen ratkaista kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkeoikeutta koskevat asiat. Muutoksenhaku yhdenmukaistuisi työkyvyttömyyseläkkeen osalta vakuutus oikeuden tapaan ja ratkaisu turvaisi henkilön kokonaiseläketurvan yhtäaikaisen ja nopean ratkaisemisen.

Selvityksen yhteydessä saatujen lausuntojen mukaan tätä menettelytapaa ei voida toteuttaa nopealla aikataululla. Sen vuoksi sosiaali- ja terveysministeriön tarkoituksena on selvittää, voidaanko tässä asiassa myöhemmin päästä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa käsiteltävien asioiden vähentämiseen. Muutoksenhakulautakunnan käsiteltäväksi tulee vuositasolla edelleen noin 20 000 asiaa. Muutoksenhakulautakunnan nykyisten

ratkaisutilastojen perusteella lautakunta pysyy ratkaisemaan vuosittain noin 17 000 asiaa. Tämä merkitsee sitä, että muutoksenhakulautakunnan toimintaa ajatellen lautakuntaan tulevien valitusten vähentämistä on perusteellisesti harkittava.

Edellä olevan johdosta hallitus esittää, että muutoksenhakulautakunnan käsittelyaikoja pyrittäisiin lyhentämään tässä vaiheessa asioiden käsittelytapaa keventämällä ja nopeuttamalla.

2. Vaikutukset

Esityksellä ei ole olennaisia taloudellisia vaikutuksia.

Lainmuutoksilla yhdessä muutoksenhakulautakunnan sisäisten toimenpiteiden ja resurssien lisäämisen kanssa pyritään siihen, että valitusten keskimääräinen käsittelyaika lyhenisi jo kuluvan vuoden aikana. Tähän tulokseen pääseminen edellyttää, että muutoksenhakulautakunta ottaa käyttöön ehdotetut toimenpiteet asioiden käsittelyn keventämiseksi. Tavoitteen toteutuminen edellyttää myös lautakunnan voimavarojen uudelleen kohdentamista. Tavoitteena on, että muutoksenhakulautakunnan valitusten käsittelyaika lyhenee toimenpiteiden seurauksena asteittain siten, että vuonna 2011 keskimääräisen käsittelyajan arvioidaan olevan noin kuusi kuukautta.

Esitys parantaisi muutoksenhakijoiden oikeusturvaa lyhentämällä valitusten käsittelyaikoja sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu Kansaneläkelaitosta, sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaa, työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaa, oikeusministeriötä, vakuutus oikeutta, Eläketurvakeskusta, Työeläkevakuuttajat TELA ry:tä sekä työelämän osapuolia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

4 §. Päätoimisten puheenjohtajien tehtävät ja nimittäminen. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin päätoimisen varapuheenjohtajan osalta viittaus 8 §:n 1 momenttiin, jossa säädettäisiin muutoksenhakulautakunnan osastoista. Koska päätoimisen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tehtävistä määrätään tarkemmin työjärjestyksessä, myös osastojen johtamiseen liittyvistä tehtävistä määrättäisiin siellä.

7 §. Esittelijät. Pykälän 2 momenttia täydennettäisiin siten, että myös muutoksenhakulautakunnan notaarit voisivat toimia esittelijöinä, jos heillä olisi tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto. Notaarien esittelytehtävistä ja esittelijänä toimimisen edellytyksistä määrättäisiin muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä. Soveltuva korkeakoulututkinto voisi olla ammattikorkeakoulututkinto (kuten sairaanhoitaja ja jatkossa oikeustradenomi) tai muu alempi korkeakoulututkinto (kuten farmaseutti).

8 §. Muutoksenhakulautakunnan osastot ja jaostot. Pykälään lisättäisiin uusi 1 momentti, jossa säädettäisiin muutoksenhakulautakunnan jakautumisesta kahteen osastoon. Päätoiminen puheenjohtaja ja päätoiminen varapuheenjohtaja johtaisivat kumpikin omaa osastoaan ja vastaisivat niiden tuloksellisuudesta. Osastojen tehtävistä määrättäisiin tarkemmin muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin hallintojaostolle mahdollisuus antaa asioita päätoimisen puheenjohtajan lisäksi myös päätoimisen varapuheenjohtajan päätettäväksi. Pykälän 2 momentissa lueteltuihin muutoksenhakulautakunnan ratkaisukokoonpanoihin lisättäisiin myös yhden tuomarin kokoonpano.

9 §. Viisijäseninen jaosto. Pykälän 1 momentissa luetellaan ne asiat, jotka tulee ratkaista viisijäsenisessä jaostossa. Näitä ovat

kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke, vammaisetuudet, maahanmuuttajan erityistuki, sairausvakuutuslain mukainen päivärahaetus sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaisen kuntoutusraha, ammatillinen ja lääkinnällinen kuntoutus sekä kuuluminen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin. Tätä luetteloa ehdotetaan supistettavaksi siten, että viisijäseninen jaosto ratkaisisi asian vain silloin, kun on kyse vakuutetun oikeudesta kyseiseen etuuteen tai kuntoutukseen. Sairausvakuutuslain mukaisista päivärahaetuksista vain oikeus sairauspäivärahaan ja osasairauspäivärahaan ratkaistaisiin viisijäsenisessä kokoonpanossa. Vammaisetuuksien osalta viisijäseninen jaosto ratkaisisi asian myös silloin, kun kyse on vammaisetuuden tasosta. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 8 kohta, jossa säädettäisiin kohdissa 1—7 mainittuihin etuuksiin liittyvien päätösten poistohakemusten ja takaisinperintäasioiden käsittelemisestä edelleen viisijäsenisessä jaostossa. Pykälän 1 momenttiin korjattaisiin viittaukset uuteen kansaneläkelakiin ja vammaisetuksista annettuun lakiin. Muut kuin 9 §:n 1 momentissa mainitut asiat ratkaistaisiin kolmijäsenisessä jaostossa tai jäljempänä ehdotetun uuden 10 a §:n mukaisesti.

10 a §. Puheenjohtajan ratkaistavat asiat. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 10 a §, jossa säädettäisiin niistä asioista, jotka muutoksenhakulautakunnan päätoiminen puheenjohtaja, päätoiminen varapuheenjohtaja tai sivutoiminen varapuheenjohtaja ratkaisisi yksin esittelystä. Tällaisia asioita, joissa ratkaisuun ei sisälly lainkaan harkintaa, olisivat lääkärin ja hammaslääkärin palkkion korvausta koskevat asiat sekä lääkärin ja hammaslääkärin määräämän tutkimus- ja hoitoimenpiteen korvausta koskevat asiat silloin, kun kyse on yksinomaan korvauksen määrää koskevasta valituksesta. Lääkärin ja ham-

maslääkärin palkkiosta maksettavasta korvauksesta sekä lääkärin ja hammaslääkärin määräämän tutkimuksen ja hoidon korvauksesta säädetään sairausvakuutuslain 3 luvun 4 §:n 1 momentissa ja 5 §:n 1 momentissa. Samoin yhden tuomarin kokoonpanossa ratkaistaisiin valituksen peruuttamista ja myöhästyneen valituksen tutkimatta jättämistä koskevat asiat.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta 1 momentissa tarkoitetun asian käsittelemiseen tarvittaessa kolmijäsenisessä kokoonpanossa.

11 §. Vahvennettu jaosto. Pykälän sanamuoto on ollut tulkinnanvarainen sen osalta, ketkä puheenjohtajista voivat määrätä luonteeltaan periaatteellisen asian käsiteltäväksi vahvennetussa jaostossa. Sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että päätoiminen puheenjohtaja, päätoiminen varapuheenjohtaja tai jaosto voisivat kukin määrätä asian käsiteltäväksi vahvennetussa jaostossa yhdenmukaisen tulkinnan varmistamiseksi. Sivutoimisella puheenjohtajalla ei siis olisi tällaista toimivaltaa yksinään vaan ainoastaan yhdessä jaostonsa kanssa. Sanamuotoa tarkennettaisiin myös vahvennetun jaoston kokoonpanon osalta siten, että vahvennetussa jaostossa on puheenjohtajana muutoksenhakulautakunnan päätoiminen puheenjohtaja tai päätoiminen varapuheenjohtaja ja edellä mainittujen lisäksi jäsenenä sivutoimiset varapuheenjohtajat ja asiaa aikaisemmin käsitelleen jaoston jäsenet. Sekä päätoiminen puheenjohtaja että päätoiminen varapuheenjohtaja kuuluvat siis molemmat aina vahvennetun jaoston kokoonpanoon. Heistä jompikumpi toimii vahvennetun jaoston puheenjohtajana.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2008.

3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 21 §:ssä säädetään kansalaisten oikeusturvasta. Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Tuomioistuimista säädetään perustuslaissa, jonka 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Lailla säädetyt sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnat toimivat tuomioistuinten tavoin ja jäsenet hoitavat lakien mukaan tehtäviään tuomarin vastuulla ja heidän puolueettomuuttaan turvaavat tuomarin esteellisyysäännökset. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä noudatetulla hallintokäytännöllä on haluttu varmistaa muutoksenhakuasteina toimivien lautakuntien toiminnan jatkuvuus, oikeuskäytännön yhdenmukaisuus sekä valittajan oikeusturvan toteutuminen lautakuntia koskevassa lainsäädännössä ja lautakuntia nimitettäessä. Ehdotetut muutokset vahvistavat osaltaan perustuslain 21 §:ssä tarkoitettua oikeusturvaa sosiaaliturvan muutoksenhaussa. Edellä esitetyn perusteella katsotaan, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta 22 päivänä joulukuuta 2006 annetun lain (1299/2006) 4 §:n 2 momentti, 7 §:n 2 momentti, 8 §, 9 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 momentti sekä

lisätään lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

4 §

Päätoimisten puheenjohtajien tehtävät ja nimittäminen

Päätoiminen puheenjohtaja johtaa muutoksenhakulautakuntaa ja vastaa sen toiminnasta, valvoo laintulkinnan yhdenmukaisuutta muutoksenhakulautakunnan ratkaisuihin sekä vastaa muutoksenhakulautakunnan hallinnollisista asioista työjärjestyksessä tarkemmin määrätyllä tavalla. Päätoimisen varapuheenjohtajan tehtävistä määrätään, sen lisäksi mitä 8 §:n 1 momentissa säädetään, muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä.

7 §

Esittelijät

Muutoksenhakulautakunnan esittelijällä on oltava tuomarin virkaan oikeuttava tutkinto. Esittelijänä voi toimia myös muutoksenhakulautakunnan notaari, jos hänellä on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto. Esittelijän tehtävistä määrätään tarkemmin muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä.

8 §

Muutoksenhakulautakunnan osastot ja jaostot

Muutoksenhakulautakunta jakautuu hallinnollisesti kahteen osastoon. Toista osastoa johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa muutoksenhakulautakunnan päätoiminen puheenjohtaja ja toista vastaavalla tavalla päätoiminen varapuheenjohtaja.

Asiat ratkaistaan muutoksenhakulautakunnassa jaostoissa. Lainkäyttöasiat ratkaistaan esittelystä viisi- tai kolmijäsenisessä jaostossa, yhden tuomarin kokoonpanossa, vahvennetussa jaostossa tai täysistunnossa. Muut asiat ratkaistaan hallintojaostossa, jollei hallintojaosto ole antanut asiaa muutoksenhakulautakunnan päätoimisen puheenjohtajan tai päätoimisen varapuheenjohtajan päätettäväksi.

Käsiteltäessä asiaa, jonka ratkaiseminen olennaisesti riippuu lääketieteellisestä kysymyksestä, lääkärijäsenen on osallistuttava asian käsittelyyn.

9 §

Viisijäseninen jaosto

Viisijäsenisessä jaostossa on puheenjohtajana muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja jäseninä lakimiesjäsen, lääkärijäsen ja kaksi muutoksenhakijoiden olosuhteiden tuntemusta edustava jäsentä. Asia käsitellään viisijäsenisessä jaostossa, jos kysymys on:

1) oikeudesta kansaneläkelain (568/2007) mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen;

2) oikeudesta vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) mukaiseen etuuteen tai mainitun lain mukaisen etuuden määrästä;

3) oikeudesta maahanmuuttajan erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaiseen etuuteen;

4) oikeudesta sairausvakuutuslain (1224/2004) 8 luvun 1 §:n mukaiseen sairauspäivärahaan tai 11 §:n mukaiseen osaisrauspäivärahaan;

5) oikeudesta Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaiseen kuntoutusrahaan taikka ammatilliseen tai lääkinnälliseen kuntoutukseen;

6) sairausvakuutuslain mukaisesta työterveyshuollon korvauksesta tai vuosilomakustannuskorvauksesta;

7) asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaisesta asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin kuulumisesta; tai

8) 1—7 kohdassa tarkoitettua etuutta koskevan lainvoimaisen päätöksen poistamisesta tai mainitun etuuden takaisinperinnästä.

10 a §

Puheenjohtajan ratkaistavat asiat

Muutoksenhakulautakunnan päätoiminen puheenjohtaja, päätoiminen varapuheenjohtaja tai sivutoiminen varapuheenjohtaja ratkaisee esittelystä valitusasiat, joissa on kysymys ainoastaan sairausvakuutuslain 3 luvun 4 §:n 1 momentin tai 5 §:n 1 momentin mukaisen korvauksen määrästä. Samoin menetellään, jos kysymys on valituksen peruuttamisesta tai hallintolainkäyttölain (586/1996) 51 §:n 2 momentin mukaisesta valituksen tutkimatta jättämisestä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu asia voidaan käsitellä myös 10 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa.

11 §

Vahvennettu jaosto

Muutoksenhakulautakunnan päätoiminen puheenjohtaja tai päätoiminen varapuheenjohtaja tai jaosto voi määrätä jaostossa käsiteltävänä olevan asian tai siihen kuuluvan kysymyksen ratkaistavaksi vahvennetussa jaostossa yhdenmukaisen tulkinnan varmistamiseksi. Vahvennetussa jaostossa on puheenjohtajana muutoksenhakulautakunnan

päätoiminen puheenjohtaja tai päätoiminen varapuheenjohtaja ja edellä mainittujen lisäksi jäseninä sivutoimiset varapuheenjohtajat sekä asiaa aikaisemmin käsitelleen jaoston jäsenet.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2008.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Paula Risikko*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta 22 päivänä joulukuuta 2006 annetun lain (1299/2006) 4 §:n 2 momentti, 7 §:n 2 momentti, 8 §, 9 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 momentti sekä
lisätään lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Päätöimisten puheenjohtajien tehtävät ja nimittäminen

Päätöiminen puheenjohtaja johtaa muutoksenhakulautakuntaa ja vastaa sen toiminnasta, valvoo laintulkinnan yhdenmukaisuutta muutoksenhakulautakunnan ratkaisuihin sekä vastaa muutoksenhakulautakunnan hallinnollisista asioista työjärjestyksessä tarkemmin määrättyllä tavalla. Päätöimisen varapuheenjohtajan tehtävistä määrätään muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä.

7 §

Esittelijät

Muutoksenhakulautakunnan esittelijällä on oltava tuomarin virkaan oikeuttava tutkinto.

Ehdotus

4 §

Päätöimisten puheenjohtajien tehtävät ja nimittäminen

Päätöiminen puheenjohtaja johtaa muutoksenhakulautakuntaa ja vastaa sen toiminnasta, valvoo laintulkinnan yhdenmukaisuutta muutoksenhakulautakunnan ratkaisuihin sekä vastaa muutoksenhakulautakunnan hallinnollisista asioista työjärjestyksessä tarkemmin määrättyllä tavalla. Päätöimisen varapuheenjohtajan tehtävistä määrätään, *sen lisäksi mitä 8 §:n 1 momentissa säädetään*, muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä.

7 §

Esittelijät

Muutoksenhakulautakunnan esittelijällä on oltava tuomarin virkaan oikeuttava tutkinto. *Esittelijänä voi toimia myös muutok-*

senhakulautakunnan notaari, jos hänellä on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto. Esittelijän tehtävistä määrätään tarkemmin muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä.

8 §

Muutoksenhakulautakunnan jaostot

Muutoksenhakulautakunta toimii jaostoihin jakautuneena. Lainkäyttöasiat ratkaistaan esittelystä viisi- tai kolmijäsenisessä jaostossa, vahvennetussa jaostossa tai täysistunnossa. Muut asiat ratkaistaan hallintojaostossa, jollei hallintojaosto ole antanut asiaa muutoksenhakulautakunnan päätoimisen puheenjohtajan päätettäväksi.

Jaoston käsitellessä asiaa, jonka ratkaiseminen olennaisesti riippuu lääketieteellisestä kysymyksestä, lääkärijäsenen on osallistuttava asian käsittelyyn.

9 §

Viisijäseninen jaosto

Viisijäsenisessä jaostossa on puheenjohtajana muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja jäseninä lakimiesjäsen, lääkärijäsen ja kaksi muutoksenhakijoiden olosuhteiden tuntemusta edustavaa jäsentä. Asia käsitellään viisijäsenisessä jaostossa, kun on kysymys:

- 1) kansaneläkelain (347/1956) mukaisesta työkyvyttömyyseläkkeestä tai eläkkeensaa- jien hoitotukea koskevasta etuudesta;
- 2) lapsen hoitotuesta annetun lain (444/1969) mukaisesta etuudesta;

8 §

Muutoksenhakulautakunnan osastot ja jaostot

Muutoksenhakulautakunta jakautuu hallinnollisesti kahteen osastoon. Toista osastoa johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa muutoksenhakulautakunnan päätoiminen puheenjohtaja ja toista vastaavalla tavalla päätoiminen varapuheenjohtaja.

Asiat ratkaistaan muutoksenhakulautakunnassa jaostoissa. Lainkäyttöasiat ratkaistaan esittelystä viisi- tai kolmijäsenisessä jaostossa, yhden tuomarin kokoonpanossa, vahvennetussa jaostossa tai täysistunnossa. Muut asiat ratkaistaan hallintojaostossa, jollei hallintojaosto ole antanut asiaa muutoksenhakulautakunnan päätoimisen puheenjohtajan tai päätoimisen varapuheenjohtajan päätettäväksi.

Käsiteltäessä asiaa, jonka ratkaiseminen olennaisesti riippuu lääketieteellisestä kysymyksestä, lääkärijäsenen on osallistuttava asian käsittelyyn.

9 §

Viisijäseninen jaosto

Viisijäsenisessä jaostossa on puheenjohtajana muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja jäseninä lakimiesjäsen, lääkärijäsen ja kaksi muutoksenhakijoiden olosuhteiden tuntemusta edustavaa jäsentä. Asia käsitellään viisijäsenisessä jaostossa, jos kysymys on:

- 1) oikeudesta kansaneläkelain (568/2007) mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen;
- 2) oikeudesta vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) mukaiseen etuuteen tai mainitun lain mukaisen etuuden määrästä;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3) vammaistukilain (124/1988) mukaisesta etuudesta;

4) maahanmuuttajan erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisesta etuudesta;

5) sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaisesta päivärahaetuudesta;

6) Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaisesta kuntoutusrahasta, ammatillisesta tai lääkinnällisestä kuntoutuksesta;

7) sairausvakuutuslain mukaisesta työterveyshuollon korvauksesta tai vuosilomakustannuskorvauksesta; tai

8) asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaisesta asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin kuulumisesta.

3) oikeudesta maahanmuuttajan erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaiseen etuuteen;

4) oikeudesta sairausvakuutuslain (1224/2004) 8 luvun 1 §:n mukaiseen sairauspäivärahaan tai 11 §:n mukaiseen osasairauspäivärahaan;

5) oikeudesta Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaiseen kuntoutusrahaan taikka ammatilliseen tai lääkinnälliseen kuntoutukseen;

6) sairausvakuutuslain mukaisesta työterveyshuollon korvauksesta tai vuosilomakustannuskorvauksesta;

7) asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaisesta asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin kuulumisesta; tai

8) 1—7 kohdassa tarkoitettua etuutta koskevan lainvoimaisen päätöksen poistamisesta tai mainitun etuuden takaisinperinnästä.

10 a §

Puheenjohtajan ratkaistavat asiat

Muutoksenhakulautakunnan päätoiminen puheenjohtaja, päätoiminen varapuheenjohtaja tai sivutoiminen varapuheenjohtaja ratkaisee esittelystä valitusasiat, joissa on kysymys ainoastaan sairausvakuutuslain 3 luvun 4 §:n 1 momentin tai 5 §:n 1 momentin mukaisen korvauksen määrästä. Samoin menetellään, jos kysymys on valituksen peruuttamisesta tai hallintolainkäyttölain (586/1996) 51 §:n 2 momentin mukaisesta valituksen tutkimatta jättämisestä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu asia voidaan käsitellä myös 10 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa.

11 §

Vahvennettu jaosto

Muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja tai jaosto voi määrätä jaostossa käsiteltävänä olevan asian tai siihen kuuluvan kysymyksen ratkaistavaksi

11 §

Vahvennettu jaosto

Muutoksenhakulautakunnan päätoiminen puheenjohtaja tai päätoiminen varapuheenjohtaja tai jaosto voi määrätä jaostossa käsiteltävänä olevan asian tai siihen kuuluvan

vahvennetussa jaostossa yhdenmukaisen tulkinnan varmistamiseksi. Vahvennetussa jaostossa on puheenjohtajana muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja jäseninä sivutoimiset varapuheenjohtajat sekä asiaa aikaisemmin käsitelleen jaoston jäsenet.

kysymyksen ratkaistavaksi vahvennetussa jaostossa yhdenmukaisen tulkinnan varmistamiseksi. Vahvennetussa jaostossa on puheenjohtajana muutoksenhakulautakunnan *päätoiminen* puheenjohtaja tai *päätoiminen* varapuheenjohtaja ja *edellä mainittujen lisäksi* jäseninä sivutoimiset varapuheenjohtajat sekä asiaa aikaisemmin käsitelleen jaoston jäsenet.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2008.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
